

HET
EERSTE BOUCK,
VAN DE
SIECKTEN
in't gemeen.

Het Eerste Capittel .

1. *Gelegentheit der Geneef-konste .*
2. *Naem-reden van Geneef-konste , ende Schat der On-
gesontheyt .*
3. *Beginfel uyt d' Ervarentheit .*
4. *Daer na wel te recht mede gebouwt op de Reden .*
5. *Hoe de Ervarentheit moet bestiert werden .*

(1)

Indien de Nature het voortreffelick ,
ende noyt genoegh te verwonderen ge-
bouw des Menschelicken Lichaems, had-
de konnen onderhouden, gelijk het ge-
schapen is: daer en zoude nimmermeer
noodigh geweest hebben, een *Geneef-konste* te vinden,
ende aen te houden. Maer gelijk alle andere dingen,
die de Wereldt in sijnen omvang begrijpt, soo heeft
oock de Mensche sijnen sekeren onderganck, ende wert
van verscheyde oirsaken gestadigh besprongen, om hem
daer aen, indien hy niet wel toe en siet, onbehulpelick
te helpen. Derhalven is de Mensche, van den goeder-
tieren Godt, met een Redelicke Ziele begaest zijnde,
genootsaect geweest, door sijn verstant, ende vernuft,
een konste op te speuren, waer door hy sijn tegenwoor-
dige Gesontheyt mocht bewaren, ende die, by onge-
luck, ofte versuym verloren hebbende, wederom be-
komen. Soo dat de *Geneef-konste* in dese twee dingen
alleen bestaet, te weten, om de tegenwoordige Ge-
sont-

Wy keeren nu wederom tot de Horens. Den Olyfant en is niet seer ongelijk den *Rhinoceros*, soo genoemt nae den Horen die hem de Neus uyt-steeckt, gelijk of men seyde *Neus-boren*. Onsen *Linschoten* heet hem oock *Abadit* in't 47. cap. van Oost-Indyen, ende *Garcias ab Horto* verhaelt *lib. 1. cap. 14.* dat de inwoonders van Cambaya, ende Patane hem *Ganda* heeten. *Plinius* schrijft *11. Nat. 37.* dat de nieuwe manieren op sijnen tijt het leppigh spotten den Neus toe-eygenen; wær van verscheyde versen konnen gesien werden by *Erasmus 1. Adag. 8. 22.* Maer om dat den *Rhinoceros* hier in uyt-muyt, soo hebben de Poeten hem daerom oock bysonder in't spel gebracht. *Martial. 1. Epigr. 4.*

*Maiores nusquam ronchi, invenesque, senesque,
Et pueri nasum Rhinocerotis habent.*

Wy seggen mede, in onse tale, van yemant, die wat scherp over-gehaelt is, dat hy een Neus gekregen heeft, gelijk oock door den Neus boren, maer dat wert meest verstaen van by-brengen, ofte bedriegen.

De Latijnsche schrijver *Curtius* verhaelt in't 9. bouck van sijn Hystorie, dat als *Alexander de Grootte*, een machtigh Koning in Indyen *Porus* overwonnen hadde, aldaer in de bergen gevonden wierden de *Rhinocerotes*, een dier, seyt hy, dat selden op een ander te sien is. Maer *Linschoten* schrijft op de voor-gemelte plaetsen, dat sy in Indyen niet en zijn, dan alleen in Bengala, ende Patane. Evenwel lesen wy, dat sy oock in Cambaya gevonden werden, ende daer van isser een in't jaer 1515. overgebracht aen Koning *Emanuel* van Portugael. De Roomsche keyfers hebben hem in haerschouw-tonneel voor het volck laten vechten tegen andere Dieren, die hy lichtelijck van kant help. Soo schrijft de poët *Martialis* van de *Rhinoceros*, die, by sijne tijt, door den Keyser *Domitianus* in doen brengen, met sijn Horen, een Stier, niet

niet anders als een bal in de lucht smeet.

*O quam terribilis exarsit pronus in iram ,
Quantius erat cornu , cui pila taurus erat ?*

Sy zijn (volgens de beschrijvinge van *Linschoten*) kleynder , ende leeger dan den Olyfant , hebben eenen korten Horen op den Neus , achter dickachtigh ende voor scherper , van doncker , blauwe , ende witachtige verwe , met een muyl gelijk een vercken , de Huyt gefronst , ende als met schilden gewapent . Sommige meenen (vervolght hy) dat het den rechten Eenhoren is , overmits datmen anders geen tot noch toe gevonden heeft , dan alleen van hooren seggen , ofte geschildert . De Portugesen , ende oock de In-landers getuygen , dat by de riviere Ganges , nu Koninckrijck van Bengalen , veel van dese Beesten zijn , ende als sy willen drincken , soo staender de andere Dieren nae en wachten , die dan nae hem drincken . Want den Horen staet hem soo dicht op den Neus , ende by den muyl , dat hy niet en kan drincken , ofte den selven moet onder water komen . Dese Hoornen werden in Indyen seer hoogh geacht , ende gebruyckt tegen alle Vergift , ende andere Siekten . Dese woorden van *Linschoten* werden bevestight door deftige Genees-meesters , soo dat in plaetsche van den rechten Een-horen , hem tegen 't Venijn gebruyckē *Garzias* (een Portugijs genees-meester in Indyen) *Monardes* , *Pona* , *Castellus* , *Renodæus* , ende andere .

Daer worden (ick stel hier de woorden van *Linschoten*) oock by Malacca , Sian , ende Bengala gevonden sommige BOCKEN , ofte GEYTEN , die in't wilt loopen , wiens Hoornen geestimeert werden voor de beste tegen Venijn , ende voor alle Vergift , diemen mach vinden ; worden genaemt *Cabra de mato* , dat is , wilde Geyten . Dese Hoornen worden dapper in Indyen geestimeert , ende in weerde gehouden , ende zijn dick w i s